

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Матвійчук Н.М.

студентка,

Науковий керівник: **Маскевич О.Л.**

старший викладач кафедри філософії та економічної теорії,

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ НАЦІЇ В УМОВАХ ПОЛІЕТНІЧНОСТІ

Ідеальна політична нація може бути сформована лише за умови стабільності економічних, політичних, духовних соціальних чинників. Звісно, під час її створення обов'язково повинні враховуватись інтереси усіх без винятку національностей, що проживають на території даної країни.

Обговорення української політичної нації найактивніше розпочалося після Помаранчевої революції. В сучасних умовах, з урахуванням усіх останніх політичних подій, навряд чи ще існує країна, яка б «не знала і не чула» про Україну. Серед науковців постійно тривають дискусії, якою ж повинна бути українська нація – політичною, етнічною чи етнополітичною. При цьому, вона має залишитись сильною і не перетворитись у «безнаціональну державу».

Мета роботи полягає у визначенні змісту категорії «політична нація» як важливий кроку до вивчення сучасних етнополітичних процесів.

Теоретико-методологічну базу концептуального осмислення феномена нації у вітчизняній науковій думці розробляли представники різних напрямів і шкіл. Це, зокрема, М. Грушевський, О. Бочковський, М. Драгоманов, В. Липинський. Питання етно- та націогенези дістали всебічного осмислення в працях І. Онищенко, І.Кураса, М.Степика та інших. Проблематика розвитку етнічної та національної ідентичності, утвердження української національної ідеї певною мірою розроблена В. Євтухом, І. Кресіною, Л. Нагорною. Актуальними зарубіжними дослідженнями у сфері розвитку політичної нації є праці Б. Андерсона, Е. Сміта, К. Дойча, П. Бурдье. Саме науковці ХХ ст. сформували основні теорії політичної нації у багатонаціональних державах.

Для усіх визначень поняття нації, хоча б частково, але завжди присутній етнічний компонент – мова, культура, традиції тощо. В деяких країнах, поняття етнічної та політичної нації збігаються.

Розвиток політичної нації є одним із способів стабілізації міжетнічних відносин, гармонізації інтересів титульної нації та національних меншин, важливим стимулом для консолідації суспільства. Основою для побудови політичної нації виступають добре сформовані політичні та економічні зв'язки, які підкріплені культурою, мовою, традиціями. Важливим є і те, що політична нація виражає волю усіх суспільно активних громадян в поліетнічному суспільстві, сприяє активній інтеграції суспільства на рівні політичних відносин. Разом з тим важливим є врахування етнічних чинників, зокрема,

інтереси різних національних меншин. Оскільки більшість сучасних держав є поліетнічними, то питання розвитку політичної нації в таких державах залишається актуальним.

На розвиток нації значний вплив має і характер міжнаціональних відносин, те, як національні меншини реагують на процес націєтворення. Зокрема, В. Кимлічка вказує на таку можливу поведінку національних меншин під час націєтворчих процесів: вони інтегруються в культуру більшості і підтримують націєтворчі процеси; домагаються прав і повноважень самоуправління (активно формують свої політичні інститути та наголошують на своїй окремішності); погоджуються на постійну маргіналізацію [1, с. 31–32].

Практика показує, що в одних випадках представники меншин охоче та активно беруть участь у роботі органів влади країни розселення меншини, фактично співпрацюючи із державою, тоді як у інших ситуаціях меншина сповідує філософію крайнього сепаратизму. Аналогічно одні меншини активно контактують із політичними інститутами країни, прагнучи продемонструвати свою лояльність до неї, тоді як інші активно шукають підтримки та захисту за кордоном. Факти свідчать, що в місцях компактного проживання національних меншин в Україні можна спостегірати певне напруження у міжнаціональних відносинах, що не може не викликати занепокоєння. Так, Автономна Республіка Крим, яка ще зовсім недавно була у складі нашої держави, являла собою регіон з високим етноконфліктним потенціалом.

В Україні, враховуючи її історико-культурну спадщину та етнополітичні реалії, єдиним ефективним шляхом прискорення конституювання політичної нації може бути лише патерналістська модель етнонаціональної політики держави. Саме держава повинна виступати в ролі головного ініціатора «розбудовчих» процесів у національній сфері [2, с. 24].

Значний вплив на позицію національних меншин у процесах націєтворення має також етнічна батьківщина. Тобто, політична еліта «батьківщини» формує уявлення про представників певних етнічних груп в інших країнах як про представників однієї нації. Яскравим прикладом такого явища є прийняття рішення польським сеймом про запровадження «карти поляка». Власник такої карти має право на отримання безкоштовної десятирічної візи до Польщі, легальне працевлаштування, безкоштовне навчання, соціальну допомогу. Для того, щоб її отримати, громадянин України повинен довести, що він вважає себе належним до польського народу, знає польську мову, підтримує національні традиції та звичаї [3].

Зовнішньополітичні впливи інших держав в Україні залишаються доволі помітними. Національні меншини часто використовуються як інструмент забезпечення власного інформаційного, культурного та політичного домінування в окремому регіоні, що, звісно, впливає на міждержавні відносини. В угорських ЗМІ неодноразово наводились приклади порушення Українською державою прав національних меншин, ущемлення національних інтересів угорської діаспори в Україні. Як основний варіант вирішення цієї проблеми владою Угорщини розглядається можливість утворення в Закарпатті угорської автономії в межах території Ужгородського, Мукачівського, Виноградівського та Берегівського районів. Від України вимагається дотримання прав національних меншин у таких формах, як культурна, економічна і територіальна автономія [4, с. 97].

Характеризуючи діяльність національних товариств в Україні за останні роки, можна стверджувати, що, окрім забезпечення національних та духовних потреб, рівень політичної активності національних меншин як в середині держави, так і на міжнародному рівні значно зріс, і є характерним для найчисельніших та суспільно активних – росіян, євреїв, поляків, угорців, румунів.

Цікаво, що в Україні почали створюватись окремі організації національних меншин, головна роль яких – представництво на міжнародному рівні. Серед таких організацій можна назвати Єврейську конфедерацію України, Всеукраїнський єврейський конгрес, Товариство російської культури «Русь», які створювались саме з метою об'єднання громад національних меншин та представлення їх інтересів як в Україні, так і за кордоном, створення представницьких органів національних меншин України у світі.

Аналізуючи сучасну етнополітичну ситуацію в Україні, можна сказати, що національний чинник суспільно-політичного життя держави є доволі впливовим, зокрема, відбувається поступовий розвиток, активізація української більшості і разом з тим інтеграція національних меншин у внутрішньодержавні процеси.

Окреслені питання є доволі складними та неоднозначними у своєму вирішенні і вимагають нових підходів в системі міжнаціональних взаємин та розвитку етнополітики загалом. Багато питань залишаються відкритими для дискусій, наприклад, якими повинні бути політичні позиції батьківщини щодо країни або країн проживання діаспори? Наскільки активно «батьківщина» повинна втручатися у національну політику країн проживання власної діаспори?

В умовах сучасної глобалізації та розвитку відкритих суспільств, поширення масової культури, процесів міждержавної залежності національність залишається важливим чинником впливу на внутрішньополітичні та міжнародні процеси. Разом з тим в поліетнічній державі на формування політичної нації впливає багато чинників, зокрема і характер взаємовідносин держави, її титульного етносу, національних меншин та їх етнічної батьківщини. За умови слабкості впливів інших націєтворчих чинників саме держава має ініціювати розбудовчі процеси у національній системі.

Список використаних джерел:

1. Кимлічка В. Лібералізм і права меншин. – Харків: Центр освітніх ініцітив, 2001.
2. Хорошилов О. Українська політична нація: сценарій конституювання // Політичний менеджмент. – 2004. – № 5(8). – С. 23–30.
3. «Карта поляка» – дармовий сир для українців // Україна і час. – 27 березня 2007 р.
4. Круглашов А. Буковинська етнополітична мозаїка: історична спадщина та сучасні тенденції // Політичний менеджмент. – 2004. – № 2. – С. 47–64.